

Koolla on väliä:

Opticron ES 100 GA ED

Tekniset tiedot

Pituus (mitattu zoom-okulaarin kanssa)	n. 56 cm
Paino - "-	n. 2500 g
Lähin tarkennusetäisyys	n. 7 m
Okulaarien näkökenttiä:	
27 - 80x HDF zoom	1.4-0.64°
30x WW	1.9°
42x WW	1.55°
58x WW	1.2°
67x WW	1.0°
107x WA	0.68°

(zoom-okulaarin näkökenttä on mitattu, muut näkökentät on laskettu valmistajan esitteen tiedoista).

Kaukoputken erotuskyvyn ja kirkkauden maksimitaso on suoraan verrannollinen sen tuloaukon halkaisijaan. Laatutekijät puolestaan ratkaisevat sen, kuinka lähelle tuloaukon sallimaa suorituskykyä kaukoputki yltää. Muutoin yhtä korkealaatuisista kaukoputkista etulinssiltään suurempi on siis aina suorituskykyisempi. Koon mukana kasvavat hinta, paino, koko ja korkealaatuisen tuotteen valmistamisen vaikeus ovat kuitenkin pitäneet lintuharrastajien käyttämät kaukoputket tiukasti 60-85mm:n haarukassa. Niinpä yksi kuluneen vuoden mielenkiintoisimmista uutuuksista onkin ollut peräti satamillisellä ED-objektiivilla komistettu Opticron ES 100. Näin suuria lintukaukoputkia on aiemmin rohjennut tarjota vain Optolyth, jonka satamillisen menestys on kuitenkin kariutunut pienempiä kaukoputkia selvästi heikompaan laatuun.

Opticronin kohdalla mielenkiintoa uutuuteen lisäsi se, että norjalaisen Kikkertspesialistenin internetissä olevalla kaukoputkien testisivustolla tämä satamillinen ponkaisi kaikkien meillä tunnettujen lautuputkien edelle. Maahantuoja uskalsikin tilata niitä kolme kappaletta Suomeen, ja sain niistä parhaaksi katsomani yksilön testattavaksi. Koska laadukkaan satamillisen valmistaminen on vaikeampaa kuin pienempien putkien, olisin mielelläni kokeillut useampiakin saadakseni luotettavamman kuvan putken laadun tasaisuudesta. On kuitenkin rohkaisevaa, että näistä kolmesta jokainen oli kavaltaan vähintäänkin oikein hyvä.

Opticron on Suomen markkinoilla suhteellisen uusi merkki. Yritys on englantilainen, ja valmistuttaa alihankintana Japanissa ja muualla Kaukoidässä laajaa valikoimaa kiikareita, kaukoputkia ja tarvikkeita. Brittein saarilla ja Yhdysvalloissa se on saavuttanut vahvan aseman etenkin edullisemmissä hintaluokissa. Kaukoputkia Opticronilla on tällä hetkellä peräti toistakymmentä eri mallia. Yhtenä näistä on ES 100:n pohjana oleva ES 80 ED, joka on tehty Japanissa samaan runkoon - mutta Opticronin mukaan eri optiikalla ja erilaisilla okulaareilla kuin aiemmin testaamamme Kamakura/Falco Kite 80 ED. Opticronin ES-sarjaan on tarjolla poikkeuksellisen laaja okulaarivalikoima, yhteensä 13 eri mallia. Yllä olevat tiedot koskevat HDF-sarjan long eye-relief okulaareja, joissa on kierrettävä silmäkuppi.

Testasin Opticron ES 100:n testitauluilla vertailuputkeni kanssa aiemmissa kaukoputkitesteissä käytetyllä tavalla ja maastossa samaa Swarovski ATS 80 HD:tä vastaan, joka meillä oli numeron 4/2002 testissä. Testisääksi sattui sekä kirkkaan aurinkoista että harmaan sumuista talvisäätä sekä yksi hyvä tähtikirkas yö. Niinpä myös vastavalo-ominaisuudet voitiin testata kirkkaassa auringonpaisteessa. Testissä oli käytössä vain zoom-okulaari. 42x laajakulmaokulaarilla katsoin lyhyesti liikkeessä. Se vaikutti oikein hyvältä ja helpolta katsoa, ja tarjoaa silmälasinkäyttäjälle kohtuullisen katseluvälin.

Tekniset ja käyttöominaisuudet

ES 100 on vesitiivis mutta ei tyypitöyhtäinen. Runko on ilmeisesti valmistettu suurimmaksi osaksi polykarbonaatista Kowan tapaan, ja se on varustettu vaikuttavan suurella ulosvedettävällä vastavalosuojalla, joka liukuu turhan helposti ulos ja sisään. Jalustakiinnitysalka on metallivalua ja poikkeuksellisen suurikokoinen ja tukeva. Se on varustettu useammilla kierteistetyillä rei'illä, ja voidaan halutessa kiinnittää soveltuvaan pikakiinnityslevyyn kahdellakin ruuvilla yhtäaikaan. Massiivinen objektiivi tekee putkesta vahvasti etupainoisen, mikäli kinopään kiinnityksessä ei ole runsaasti pitkittäistä säätövaraa. Runko on kumitettua prismakoteloa lukuun ottamatta liukas käsitellä, ja pitäisinkin valmiuslaukkua sille välttämättömänä lisävarusteena. Laukku on hyvin suunniteltu ja tavallista paremmin pehmustettu, joten se luultavasti myös parantaa putken iskunkestävyyttä. Vastavalosuojan ympäriltä laukku on tosin niin tiukka, että sen sulkeminen ja avaaminen sekä vastavalosuojan ulosvetäminen käyvät hankalasti. Mukavan kookas tarkennusruuvi rungon päällä on pehmeäliikkeinen ja täsmällinen, ja tarkennus sujuu myös käsineet kädessä. Okulaari on sijoitettu sivulle putken keskilinjasta, joten lentäviin kohteisiin tähtääminen ilman "nippusidetähtäintä" tai vastaavaa apuvälinettä on hankalaa. Painettava okulaarinsuojus on matala ja kannattaa varmistaa nyörillä katoamisen estämiseksi. Bajonettikiinnitteinen objektiivinsuojus jää vastavalosuojan sisään. Vastavalosuojan päälle asetettava painettava suoja saattaisi olla parempi ja helppokäyttöisempi. Zoom-okulaarissa on kierteillä varustettu kiinnitysrengas, joka on varsin nopea käyttää ja pitää myös zoomin hyvin paikoillaan zoomatessakin. Opticronin laajan putkivalikoiman seurauksena okulaariin on painettu sekava viidakko erilaisia suurennuksia, joista yksikään ei (ainakaan vielä) vastaa tällä putkella saatavia todellisia suurennoksia. Takuu on 30 vuotta. Foto Fennicasta saa myös Opticronille sopivaa digiscoping-sovitetta. ES 100:n valovoimaisuus on periaatteessa digiscouppauksessa selvä etu. Toisaalta putken pienimmät mahdolliset suurennukset ovat zoomilla 27x ja laajakulmalla 30x, kun muilla putkilla "scouppaajat" käyttävät tavallisimmin 20x suurennusta. Opticronilla on tosin valikoimissaan myös erityisesti digiscouppaukseen suunniteltu okulaari, jolla ES 100:n suurennus on 16.25x ja kameraan tulevan valoympyrän koko mahdollisimman laaja, mutta siitä ei Suomessa ole vielä kokemuksia.

ES 100:aa testatessani tein havainnon, joka ainakin itselleni oli uusi ja yllättävä. Auringon alkaessa paistaa putken kylkeen sen kuva heikkeni nopeasti muuttuen pehmeäksi ja kontrastittomaksi. Aluksi oletin lämpöväreilyn äkkiä lisääntyneen, mutta vierellä olevan vertailuputken kuva oli säilynyt ennallaan. Osoittautui, että komposiittirakenteinen tummanharmaa runko imee lämpösäteilyä voimakkaasti mutta johtaa lämpöä heikosti, jolloin toispuoleinen lämpölaajeneminen nähtävästi sotkee putken kollimaation. Putken pinnan lämpötilaero aurinkoisen ja varjonpuolen välillä oli arviolta yli kolmekymmentä astetta, kun metallirunkoisella putkella ei vastaavassa tilanteessa ollut havaittavaa lämpötilaeroa. Putken rungon suojaaminen suoralta auringonpaisteelta valkoisella kankaalla tai putken omalla suojapussilla poisti ongelman. Myöhemmin teimme hollantilaisen optiikkatestaajan Jan Meijerinkin kanssa kumpikin tahoillamme mittauksissa eri metallirunkoputkilla (mm. Zeiss, Nikon ja Swarovski) ja Opticronin lisäksi Kowa 823 komposiittirunkoputkella. Havaitimme komposiittirunkoisten mallien piirtokyvyn heikkenevän toispuoleisesti lämmitettyinä jopa 50%, kun metallirunkoisilla putkilla heikkeneminen vaihteli 0-15% välillä. Komposiittirunkoisten kaukoputkien kohdalla suojapussi ei siis ainoastaan suojaa kolhuilta ja naarmuilta vaan myös parantaa kuvanlaatua.

Optinen suorituskyky

Erotuskyvyltään ES 100 on testitaulujen ja maastomittausten mukaan samaa huipputasoa kuin parhaat tähän asti mitatut Zeissit ja Nikonit. 80x suurennus on täysin käyttökelpoinen ja hyvissä olosuhteissa selvä etu 60x suurentaviin putkiin nähden. Saturnuksen renkaat, niiden Cassinin jako sekä Jupiterin vyömuodostelmat erottuivat ES 100:lla paremmin kuin tähän mennessä muilla lintukaukoputkilla, ja kuva säilyi hyvänä näitä suuremmilla suurennoksilla. Kontrastiltaan ES 100 on erittäin hyvä, hiukan Zeissia parempi mutta ei aivan Nikonin tai Swarovskin tasolla. Kirkkaudessa ES 100 on päivänvalossa vastaavilla suurennoksilla hiukan vähemmän kirkas kuin markkinoiden kirkkain putki Zeiss Diascope 85, mutta hämärän syvetessä se kirii rinnalle ja niukasti ohikin. Opticronin suurempi objektiivi kerää enemmän valoa kuin Zeissin, mutta Zeisseissa, Nikoneissa ja Swarovskeissa käytetään Opticronia laadukkaampia prismsarjoja ja monikalvopäälysteitä, joilla valohäviöt puolestaan saadaan vähäisemmiksi. Hämärätestit maastossa tein puolipilvisenä kesäyönä käyttäen vertailuputkena Zeissia. Merkittävää kirkkauseroa en putkien välillä nähnyt, mutta tositilanteessa olisin turvautunut Opticroniin, sillä jopa näin vähäisessä valossa sen suuremmat suurennokset antoivat havaittavan edun. Värientoistoltaan ES 100 on varsin neutraali. Sen kuvassa on lievä kellertävä korostus, joka on selvästi vähäisempi kuin Zeississa. Värien elävyys on hyvä mutta ei aivan Nikon ED 82:n tasoa. Musta ja valkoinen toistuvat myös hyvin, mutta väripoikkeaman jäännösvirhettä on jonkin verran näkyvissä. Tässä suhteessa ES 100 on lähellä Swarovskin ATS 80 HD:tä, mutta jää selvästi Zeissille ja Nikonille. Vastavaloon ES 100 on ehkä paras tähän mennessä testaamani putki. Juuri minkäänlaisia heijastuksia ei näkynyt missään olosuhteissa, ja myös yöllä tähtitaivaan alla taustataivas oli poikkeuksellisen musta ja tähdet harvinaisen selkeästi pistemäisiä ilman hajavaloa. Katsomisen helppoudessa ES 100 on myös erittäin hyvä, silmän kohdistaminen on ongelmaton, katselu ei rasita ja kuvan tarkentaminen on helppoa ja nopeaa. Zoomin kuvan reuna-alueen laatu on pienillä suurennoksilla lähes keskustan tasoa ja suuremmillakin suurennuksilla hyvä. Katseluväliksi mittasin 16mm @ 27x, 10mm @ 40x, 9mm @ 54x ja 13mm @ 80x. Suurennusalueen molemmissa päissä okulaari sopii siis silmälaseja käyttäville oikein hyvin, mutta keskialueella katseluväli on niukka. Zoomilla saatava todellinen näkökenttä on merkittävästi kapeampi kuin kilpailijoilla (1.4-0.63°) ja suhteelliset näkökentätkin ovat korkeintaan keskinkertaisia. Katseluelämys on siten melko vaatimaton ja putkimainen. Opticronin zoomin tarkennus muuttuu zoomatessa niin paljon, että voisi olla perustellumpaa puhua vario-okulaarista kuin varsinaisesta zoomista. Kun parhaillakin zoomeilla joutuu käytännössä aina tarkentamaan uudestaan zoomatessa pieneltä suurennokselta suuremmalle, en kuitenkaan kokenut tätä puutetta kovinkaan häiritsevänä.

Yhteenveto

Opticron ES 100 osoittautui – ehkä vähän yllättäenkin – erittäin hyväksi kaukoputkeksi. Millään toisella markkinoittemme lintukaukoputkella tuskin pystyy tunnistamaan lintuja yhtä suurilta etäisyyksiltä tai yhtä niukassa valossa. Tähtitaivaan tarkkailijalle se soveltuu myös muita lintukaukoputkia paremmin. Kuvanlaadun osalta ainoa mainittava heikkous on zoom-okulaarin vaatimaton näkökenttä. Putki on kuitenkin suuri ja painava ja vaatii alleen erittäin tukevan jalustan ja sellaisen videopään, jossa on tasapainottamisen mahdollistava pituussuuntaan liikuteltavissa oleva kiinnityslevy. Käyttökelpoiseksi ja riittävän tukevaksi osoittautui esimerkiksi Berlebach 3042 puujalusta Manfrotto 501 videopään kanssa. Tällaisella jalustalla kaukoputkivarustuksen kokonaispaino nousee lähelle kahdeksaa kiloa. Niinpä ES 100 soveltunee parhaiten sellaiseen käyttöön, missä kaukoputkea ei tarvitse kanniskella kovin pitkiä matkoja kerrallaan.

Kimmo Absetz